

Nieuwe landslak op Curaçao (Nederlandse Antillen): *Stoastomops* cf. *walkeri* H.B. Baker, 1924

Sylvia van Leeuwen & Ad Hovestadt †

New terrestrial mollusc species on Curaçao (Netherlands' Antilles): *Stoastomops* cf. *walkeri* H.B. Baker, 1924

Summary. During visits of the authors to Curaçao in 2019 and 2020 *Stoastomops* cf. *walkeri* H.B. Baker, 1924 was discovered on three locations on the island. This terrestrial gastropod is a new record for Curaçao. Thus far, *Stoastomops walkeri* was only known from the Caribbean islands Bonaire and Klein Bonaire. Bonaire is the type locality of the species.

Tafelberg Santa Barbara

In januari 2019 brachten Bart van Tooren en Sylvia van Leeuwen een bezoek aan Curaçao om de landslakkenfauna van het eiland verder in kaart te brengen. Een van de gebieden waar al tientallen jaren geen onderzoek aan landslakken was gedaan, was de Tafelberg Santa Barbara. Deze karakteristieke berg in het zuidoosten van Curaçao is 196 meter hoog en is de typelocatie van enkele endemische landslakken van Curaçao (Hovestadt & Van Leeuwen, 2017). Een bezoek aan de Tafelberg stond dus hoog op het prioriteitenlijstje. Het gebied is echter niet publiek toegankelijk omdat de berg wordt geëxploiteerd door de Mijnmaatschappij Curaçao voor de winning van kalksteen. Dankzij bemiddeling door John de Freitas van 'The Caribbean Research and Management of Biodiversity' (Carmabi) lukte het toch toestemming te krijgen voor een bezoek aan de berg. Op 29 januari 2019 was het zo ver. Na registratie en de nodige veiligheidscontroles werden we, vergezeld door John de Freitas en Erik Houtepen van Carmabi, en onder begeleiding van een bewaker van de mijn, met zwaailicht naar de top van de berg gebracht. De Tafelberg lijkt op sommige plaatsen nagenoeg verdwenen te zijn ten gevolge van de afgravingen. Op andere plaatsen lijkt de berg echter nog grotendeels intact. De plek waar we werden afgezet was een plateau van kalksteen (ooit opgeheven zeebodem), vrijwel op het hoogste punt van de berg, aan de zuidwestkant van de groeve. Het plateau is begroeid met een lichte vegetatie van diverse inheemse struiken en kleine bomen, waaronder volgens John de Freitas en Erik Houtepen behoorlijk wat zeldzame soorten (fig. 1, 2). Er werd op zicht naar landslakken gezocht

en op twee plekken werd een strooiselmonster genomen. Voor landslakken is het een rijke vindplaats: buiten de soort waar dit artikel over gaat vonden we meerdere soorten die (vrijwel) alleen van Curaçao bekend zijn zoals *Brachypodella raveni* (Crosse, 1872), *Cerion uva uva* Linnaeus, 1758, *Microceramus bonaiensis curacoanus* Baker, 1923, *Neosubulina gloynii* (Gibbons, 1879), *Tudora pilsbryi* Baker, 1924 en *Tudora rupis rupis* Baker, 1924.

Vondsten van *Stoastomops* cf. *walkeri* op Curaçao

In beide strooiselmonsters werd *Stoastomops* cf. *walkeri* aangetroffen (fig. 3). Het betrof alleen lege huisjes. Tot dan toe was deze soort alleen bekend van het eiland Bonaire en Klein Bonaire en werd beschouwd als endem voor deze eilanden (Hovestadt & Van Leeuwen, 2017). De typelocatie van deze soort is Bonaire. Het was dus een grote verrassing iets soortgelijks ook op Curaçao aan te treffen. De auteurs hebben de huisjes van Curaçao vergeleken met die van Bonaire en konden geen duidelijk verschil ontdekken. Wel zijn de huisjes van Curaçao (fig. 3) iets hoger gewonden en dus relatief iets minder breed dan die van Bonaire (fig. 4). Of dit verschil groot genoeg is om de exemplaren van Curaçao als aparte soort te beschouwen, is onzeker. Daarom gebruiken we vooralsnog de naam *Stoastomops* cf. *walkeri*. Van het genus *Stoastomops* zijn vier geldige soorten beschreven: naast *S. walkeri* van Bonaire ook nog *S. adamsi* H.B. Baker, 1934 van Jamaica, *S. grada* F.G. Thompson, 1987 van Mona Island nabij Puerto Rico en *S. puertoricana* H.B.

Fig. 1. Bart van Tooren op zoek naar slakken op de Tafelberg van Santa Barbara van Curaçao, 29 januari 2019. Foto Sylvia van Leeuwen.

Fig. 2. Vegetatie bij de vindplaats van *Stoastomops* cf. *walkeri* op de Tafelberg van Santa Barbara van Curaçao, 29 januari 2019. Foto Sylvia van Leeuwen.

Fig. 3. *Stoastomops* cf. *walkeri*, gevonden op Curaçao op de top van Tafelberg Santa Barbara, coördinaten 12,07081° N - 68,83541° W, op 29 januari 2019. Foto Jeroen Goud.

Fig. 4. *Stoastomops walkeri*, gevonden op Bonaire bij Fonteijn, circa 500 meter ten oosten van de proeftuin, alt. 10 meter, op 17-11-1991. Collectie A. Hovestadt nr. 3839 (nu in Naturalis). Foto Jeroen Goud.

Baker, 1941 van Puerto Rico (Molluscabase, 2022). De andere drie soorten hebben een duidelijk ander uiterlijk dan de huisjes van Bonaire en Curaçao.

In september 2019 bezochten Ad Hovestadt en Anneke Geertman Curaçao. Ads plan was om opnieuw op de Tafelberg te gaan zoeken en specifiek uit te kijken naar levende exemplaren. Zijn tweede verzameldoel was de malacologische inventarisatie van enkele gebieden die nog niet eerder goed bekeken waren. Het ging hierbij met name om de Tafelberg St. Hieronimo, Wacao en de 'achterkant' van de Christoffelberg. En passant wilde hij ook gebieden bemonsteren die min of meer bij toeval op zijn pad kwamen en die als 'witte gebieden' op de malacologische kaart stonden. Wederom dankzij de bemiddeling van Carmabi en met toestemming van de Mijnsmaatschappij konden ook Ad en Anneke de Tafelberg Santa Barbara bezoeken, samen met Cindy Eman van Carmabi.

Tijdens dit bezoek vond ook Ad *Stoastomops* cf. *walkeri* op de Tafelberg van Santa Barbara: op een top in de omgeving van de zendmast van Radio Hoyer, aan de noordkant van de groeve. Verrassend was dat Ad dezelfde soort in september 2019 ook op nog twee andere plekken op Curaçao vond: in Natuurpark Roi Rincon (= Roi Rinkon) en op Plantage Wacao (= Wakawa). Natuurpark Roi Rincon is een dicht bebost park dat even ten zuiden van het vliegveld Hato ligt. De toegang tot het park bevindt zich aan de westzijde. Er zijn veel wandelpaden en ook geologische bijzonderheden zoals karstverschijnselen. Daardoor is het malacologisch gezien een rijke vindplaats (persoonlijke aantekeningen AH). Andere soorten op deze locatie waren onder meer *Brachypodella raveni* (Crosse, 1872), *Cistulops raveni raveni* (Crosse, 1872), *Neosubulina gloynii* (Gibbons, 1879), *Tudora muskusi hatoensis* Wagenaar Hummelinck, 1940 en *Tudora rupis rupis* Baker, 1924. Plantage Wacao ligt op de westpunt van Curaçao. Het bestaat uit een golvend landschap met aan de noordzijde de bekende berg Ser'i Cueba. Dit gebied is relatief slakkenrijk, met onder andere *Tudora fossor fossor* Baker, 1924 en *Tudora muskusi muskusi* Baker, 1924. *Stoastomops* cf. *walkeri* werd er gevonden nabij Ser'i Cueba.

In december 2020 bracht Ad Hovestadt nogmaals een bezoek aan Curaçao, dit keer samen met zijn broer Walter Hovestadt. Tijdens deze reis verzamelde hij nogmaals *Stoastomops* cf. *walkeri*, dit keer aan de noordwestzijde van Tafelberg Santa Barbara, ten westen van de zendmast van Radio Hoyer.

De vindplaatsen zijn vermeld in figuur 5. Zowel Ad als Sylvia vonden alleen lege huisjes. Een deel van de gevonden huisjes heeft een vrij vers uiterlijk. Dat wijst erop dat de soort vrij recent op het eiland geleefd heeft. Het is goed mogelijk dat de soort nog steeds op het eiland voorkomt, maar dat komt pas echt vast te staan als er levende dieren gevonden worden. Het gaat echter om een heel klein slakje (circa 2 mm of nog kleiner) dat aan de onderkant van stenen en rotsblokken leeft, meestal in kleine holtes en spleten. De soort wordt dus gemakkelijk over het hoofd gezien. Als het lukt levende dieren te vinden kan ook de anatomie en/of het DNA van de slakjes van Curaçao en Bonaire vergeleken worden en ontstaat meer zekerheid over de determinatie.

Ads collectie is inmiddels in zijn geheel overgedragen aan Naturalis. Ook een van de twee monsters van de eerste auteur is in de Naturalis-collectie opgenomen (informatie Bram van der Bijl). Het andere monster bevindt zich in haar privécollectie.

De afstand tussen Curaçao en Bonaire is circa 40 km en de afstand tussen de vindplaatsen op Curaçao en Bonaire is minstens 60 km. De afstand tussen de vindplaatsen op Curaçao onderling is ruim 19 km. Hoe het kleine slakje deze afstanden ooit overbrugd heeft is giswerk. Gezien de aard van de vindplaatsen is het niet waarschijnlijk dat ze met mensen, etenswaren of goederen zijn meegelift.

Dankwoord

Op 4 november 2021 is Ad Hovestadt onverwachts overleden (Van Leeuwen & Neckheim, 2022). De plannen voor dit artikel werden voor die tijd al gemaakt en de auteurs hielden elkaar steeds op de hoogte van elkaars vondsten en verzamellocaties. Omdat het veldwerk voor dit artikel door ons beiden is gedaan, is besloten dit artikel, voor wat Ad betreft postuum, met onze

Fig. 5. De vindplaatsen van *Stoaomops* cf. *walkeri* op Curaçao in 2019 en 2020. Bron: Google Earth Pro, 1 april 2022.

beide namen te publiceren. Anneke Geertman gaf ruimhartig toegang tot Ads computerbestanden met informatie over zijn collectie, slakkenfoto's en vindplaatsen op de Antillen. Bram van der Bijl zocht in Naturalis gegevens op in de collectie van Ad Hovestadt. Vanuit Carmabi verleenden John de Freitas, Erik Houtepen, Cindy Eman en Paul Stokkermans waardevolle medewerking aan dit onderzoek. John legde contact met de Mijnmaatschappij, John, Erik en Cindy assisteerden bij het veldwerk en Paul verleende de verzamelvergunningen. Jeroen Goud maakte de foto's van de figuren 3 en 4. Dankzij deze foto's werd duidelijk dat de eerdere veronderstelling van de auteurs dat het op Curaçao om dezelfde soort gaat als op Bonaire, wat te snel getrokken was. Rob Vink monteerde het inzetkaartje in figuur 5. Allen heel hartelijk dank hiervoor.

Geraadpleegde bronnen

- GOOGLE EARTH PRO, versie 7.3.4.8248, datum van beeld Curaçao 16 juli 2021. Geraadpleegd 1 april 2022.
- HOVESTADT, A. & S. VAN LEEUWEN, 2017. Terrestrial molluscs of Aruba, Bonaire and Curaçao. – *Vita Malacologica* 16: 1-39.
- MOLLUSCABASE, 2022. *Stoaomops* H.B. Baker, 1924. Beschikbaar op <https://www.molluscabase.org/aphia.php?p=taxdetails&id=996467>. Geraadpleegd 31 maart 2022.
- VAN LEEUWEN, S. & T. NECKHEIM, 2022. In memoriam Adriaan Hovestadt 1954-2021. – *Spirula* 430: 5-7.

Adres van de auteurs
fbsylvia@xs4all.nl